

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

**ЗМІЦНЕННЯ МІСЦЕВОЇ
ФІНАНСОВОЇ ІНІЦІАТИВИ**

A map of Ukraine is centered on the page, filled with numerous horizontal bars of various colors (yellow, red, blue, green, orange, purple, brown, grey, white) that overlap each other, creating a vibrant, layered effect.

ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ: ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Щорічне видання «Інноваційні практики: фінансовий менеджмент на місцевому рівні»

Видання підготовлено Інститутом бюджету та соціально-економічних досліджень (ІБСЕД) в рамках реалізації проекту «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи» за підтримки Американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). У збірнику представлено матеріали, що були надані містами-партнерами проекту «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи».

Головна мета проекту полягає в підсиленні спроможності міст щодо планування та фінансування проектів місцевого розвитку, зокрема, з покращення комунальної інфраструктури шляхом збільшення власних фінансових ресурсів та залучення альтернативних джерел фінансування місцевого розвитку.

Видання створене та впорядковане фахівцями ІБСЕД:

Щербина І.Ф. – Генеральний директор

Панченко О.В. – директор Департаменту зв'язків з громадськістю та ЗМІ

Корнієнко А.І. – заступник директора Департаменту ПЦМ та навчальних програм

Пишник Я.М. – старший консультант з економічних питань Департаменту ПЦМ та навчальних програм

Голинська О.В. – консультант з економічних питань Департаменту ПЦМ та навчальних програм

Метєлева І.Д. – консультант з економічних питань Департаменту ПЦМ та навчальних програм

ІБСЕД висловлює щирі подяки всім, хто брав участь у наданні інформації для цього видання.

Інноваційні практики: фінансовий менеджмент на місцевому рівні / ІБСЕД,

Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи», USAID. – К. : ДГВПП «Зовнішторгвидав України» 2009. – 32 с.

Від видавця:

Зміст продукту є відповідальністю Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень (ІБСЕД) і не обов'язково збігається з поглядами USAID або уряду США. Усі права на це видання захищені. Використання матеріалів моніторингу має бути узгоджено з фахівцями ІБСЕД.

© USAID, 2009

© ІБСЕД, 2009

Наклад 200 прим. Зам. № 442 від 2.07.2009 р.

Надруковано в ДГВПП «Зовнішторгвидав України», Воровського вул., 22, м. Київ 01054

Тел: (044) 234-33-04; Факс: (044) 234-59-45; e-mail: demianych@ukr.net

План дій із запровадження Програмно-цільового методу на місцевому рівні

Програмно-цільовий метод (ПЦМ) у бюджетному процесі – система планування та управління бюджетними коштами у середньостроковій перспективі, орієнтована на забезпечення взаємозв'язку між рівнем фінансування кожної окремої програми й очікуваними результатами від її реалізації. В його основі – ефективність та прозорість бюджетних видатків. Багато країн застосовує ПЦМ для підвищення ефективності та результативності використання обмежених бюджетних коштів.

Питання ефективного бюджетного менеджменту набуває особливої актуальності в сучасних економічних умовах. Використання ПЦМ на місцевому рівні, особливо під час фінансової кризи, в умовах значної обмеженості фінансових ресурсів державного бюджету та місцевих бюджетів зокрема, дозволяє підвищити кредитний рейтинг адміністративно-територіальної одиниці та забезпечити надходження додаткових інвестиційних і кредитних ресурсів.

Формування місцевих бюджетів повинно враховувати основні напрями загальнодержавного розвитку та здійснюватися на основі місцевої політики, що має стратегічний характер. Саме тому важливо використовувати стратегічний підхід до формування бюджету. У цьому аспекті виникає необхідність прогнозування в багаторічній перспективі не тільки

наявних ресурсів, але і можливості досягнення соціально значущих результатів на їх основі.

Усвідомлюючи актуальність цього питання, Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень (ІБСЕД) спільно з Міністерством фінансів України продовжують роботу з запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів, що є одним з ключових компонентів проекту «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи» за підтримки Американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Реалізацію цього проекту ІБСЕД розпочав у жовтні 2008 року.

Робота з запровадження ПЦМ на рівні місцевих бюджетів проводиться відповідно до Програми діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 16.01.2008 року №14, Декларації цілей та завдань бюджету на 2009 рік (Бюджетної декларації), затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 05.03.2008 року №160 та Концепції реформування місцевих бюджетів, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 року №308-р.

Наказом Міністерства фінансів України від 22.09.2008 року № 1172 визначено основні засади проведення експерименту із запровадження

програмно-цільового методу складання та виконання бюджетів в Автономній Республіці Крим, Житомирській, Луганській і Львівській областях. За результатами засідання Міжвідомчої робочої групи від 29.01.2009 року Міністерством фінансів України розроблено план заходів із запровадження ПЦМ у місцевих бюджетах на 2009 рік.

За результатами наданих місцевими органами влади та органами місцевого самоврядування пропозицій стосовно рівнів бюджетів та їх переліку Міністерством фінансів України було відібрано 26 місцевих бюджетів для участі в експерименті з запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів:

Автономна Республіка Крим	Луганська область	Львівська область	Житомирська область
• республіканський бюджет АРК	• м. Луганськ	• обласний бюджет Львівської області	• обласний бюджет Житомирської області
• Бахчисарайський район	• м. Ровеньки	• Стрийський район	• Житомирський район
• Советський район	• м. Алчевськ	• Жидачівський район	• Овруцький район
• м. Сімферополь		• м. Львів	• м. Житомир
• м. Алушта		• м. Дрогобич	• м. Новоград-Волинський
• м. Джанкой		• м. Стрий	• м. Коростень
• м. Євпаторія		• м. Червоноград	• м. Малин
• м. Ялта		• м. Моршин	

Під час реалізації експерименту з запровадження ПЦМ бюджетування передбачається широке систематичне висвітлення його етапів як на національному, так і на місцевому рівнях. Як одне з ін-

формаційних джерел планується щорічне видання «Інноваційні практики: фінансовий менеджмент на місцевому рівні», перший випуск якого ми і пропонуємо вашій увазі.

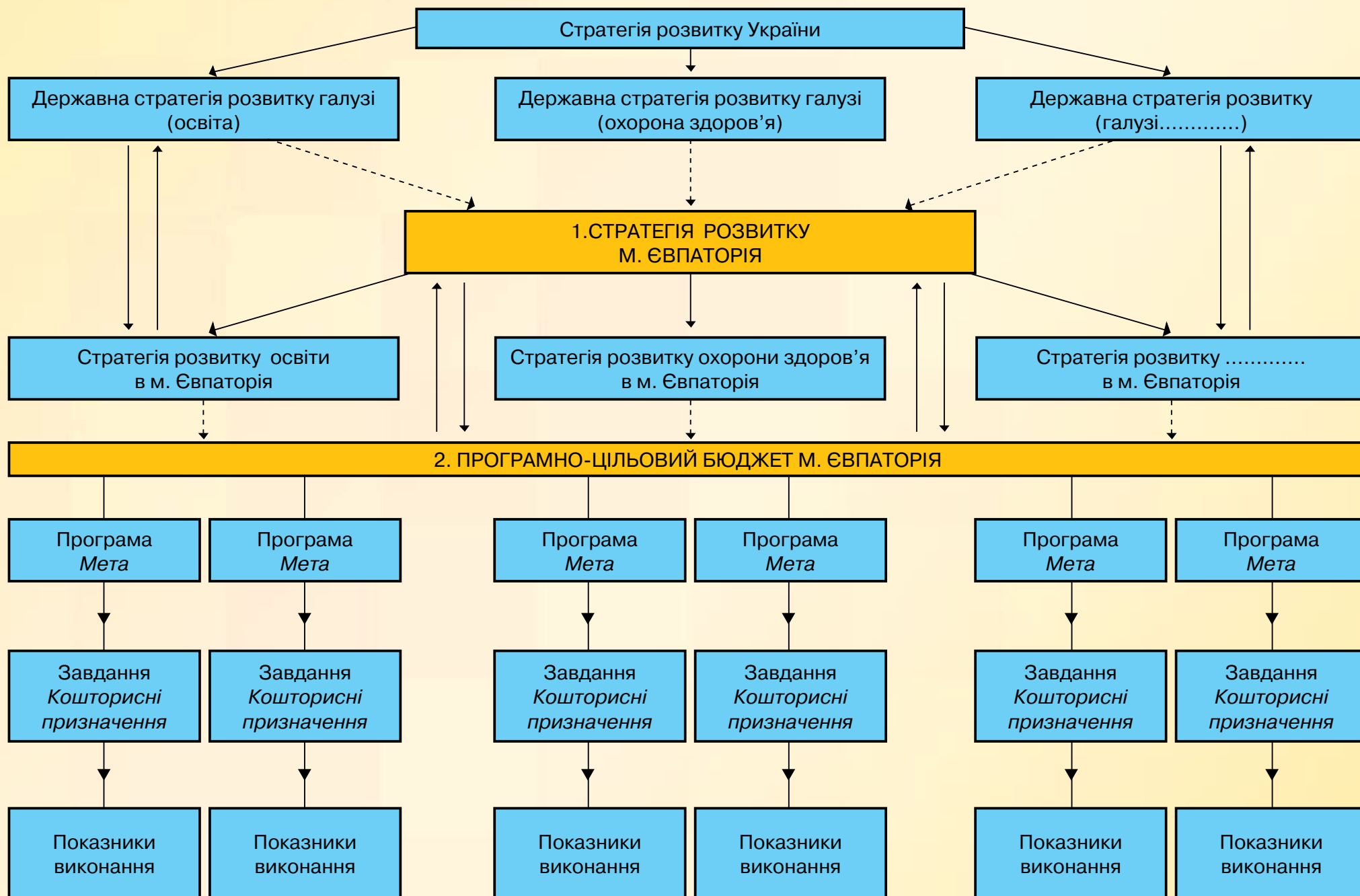
Успішна практика створення ефективної системи стратегічного планування через формування програмно-цільового бюджету в м. Євпаторія, АР Крим

Євпаторія (АР Крим) є одним з небагатьох міст, які поставили за мету та ефективно працюють над побудовою чіткої системи узгодження взаємозв'язку стратегічного плану та програмно-цільового бюджету як інструменту досягнення стратегічних цілей.

Ефективність і послідовність управління міським бюджетом залежить від системного бачення як головних напрямів розвитку країни в цілому, зокрема стратегій галузевих відомств, так і розвитку міста у довгостроковій перспективі. Враховуючи те, що відповідальність за реалізацію місцевої політики у конкретній галузі покладена на відповідних головних розпорядників, розробка ними довгострокових планів своєї діяльності є необхідною умовою реалізації загальнодержавної стратегії. Такий підхід дозволяє враховувати специфіку кожної галузі, а також чітко координувати дії всіх учасників бюджетного процесу для досягнення поставлених стратегічних цілей. При роботі над розділом стратегічного плану, що стосується відповідної галузі, особливу увагу звертають на пріоритети, описані в галузевих стратегічних документах на загальнодержавному рівні.

Отже, система стратегічного планування є чітко організованою за принципом «зверху до низу». Усі ланки стратегічного планування, починаючи з міністерств та відомств і закінчуючи відділами й управліннями інфраструктури міст, повинні бути тісно пов'язані одна з одною, переслідуючи загальнодержавні інтереси через реалізацію регіональних інтересів на рівні міст.

Показники виконання прив'язані до кожної з програм галузевих управлінь. Саме показники виконання дають можливість кожному місту оцінити, наскільки добре воно забезпечує реалізацію своєї частки державних стратегій. Зібравши показники виконання всіх міст та областей України, можна отримати результати розвитку кожної державної стратегії в масштабах країни. У цьому самому руслі показники виконання можуть бути використані на державному та на місцевому рівні в циклі зворотного зв'язку до верху схеми, дозволяючи Уряду реалізовувати широкомасштабний стратегічний план та державні стратегії, а також визначати чи забезпечуються зміни й доопрацювання на основі отриманих результатів виконання.

Для забезпечення успішної розробки такої системи залучені представники територіальної громади м. Євпаторія: керівники підприємств різних рівнів, депутати міської ради, лідери громадських організацій, фахівці-консультанти, представники середнього та малого бізнесу, спеціалісти відділів та управлінь міської ради, а також засоби масової інформації. Всього в процесі розробки були задіяні більш ніж 350 осіб.

У теперішній час в місті активно працює Громадська рада при міському голові, до складу якої входять представники громадських організацій та об'єднань міста. При виконавчому комітеті Євпаторійської міської ради створено моніторинговий комітет з реалізації міського Стратегічного плану, основним завданням якого є аналіз реалізації системи, розробка заходів та програм, що включаються до програмно-цільового бюджету. Цим комітетом вибудовано логічну схему процесу стратегічного планування, що дістала назву «Система стратегічного розвитку м. Євпаторія» та складається з двох розділів:

1. Стратегія розвитку м. Євпаторія:
 - 1.1. Довгостроковий стратегічний план (до 2015 року);
 - 1.2. Середньостроковий стратегічний план (на три роки до 2011 року);
 - 1.3. План соціально-економічного розвитку (на 1 рік).
2. Інструмент Стратегії – Міський програмно-цільовий бюджет.

Усі ці документи детально розроблено та оприлюднено в місцевих засобах масової інформації.

Саме за такою схемою стратегічні пріоритети м. Євпаторія включаються до міського бюджету, а це означає, що вони фінансуватимуться в оптимальних обсягах і не залишаться пустими деклараціями на папері.

В цій схемі є місце і для плану соціально-економічного розвитку, що є обов'язковим документом. Водночас за відсутності такої системи стратегічного планування він зазвичай з нову ж таки залишається лише на папері і ніяк не відображається у реальних фінансових планах.

Логічна ув'язка розрізнених міських програм з бюджетом може досягатися лише за умови їх акумуляції в стратегічних документах з подальшими внесенням до програмно-цільового бюджету. Інструментом, що зв'язує соціально-економічні пріоритети та фінансові можливості є показники результативності бюджетних програм – як фінансові, так і якісні (не фінансові). Річ у тому, що більшість міст, які мають якісні стратегічні плани, стикаються з проблемою: як заставити свій план працювати? Формально програмно-цільовий бюджет передбачає створення стратегічного плану, але, на жаль, немає прикладів, коли він органічно інтегрується в цю прогресивну бюджетну методологію, оскільки між ними не вистачає пов'язуючої ланки – збалансованої системи показників.

Адже саме показники дозволяють робити висновки про ефективність виконання і стратегічного плану,

і програмно-цільового бюджету. Розумне поєднання всіх груп показників дозволяє домогтися стабільних результатів у виконанні намічених стратегічних цілей та зменшити ризики впливу політичних, кон'юнктурних та суб'єктивних факторів. Євпаторія вже протягом трьох років працює над створенням збалансованої системи показників.

Взаємозв'язок державної та міської стратегії, а також побудови на їх основі структурних елементів відповідних бюджетних програм у програмно-цільовому бюджеті м. Євпаторія на прикладі охорони здоров'я ілюструє наступна схема:

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ДЕРЖАВНОЇ ТА МІСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ «ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я» У М. ЄВПАТОРІЯ, АР КРИМ

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

У соціальній сфері головним завданням має стати цілеспрямоване забезпечення надійних передумов реалізації прав та свобод громадян у всіх їх виявах. Йдеться не лише про істотне посилення соціальної спрямованості курсу реформ, а й про їх перетворення на важливий інструмент прискорення економічного зростання. Побудова в Україні соціально орієнтованої ринкової економіки європейського типу – визначальний чинник посилення соціальної привабливості реформ, забезпечення широкої громадської підтримки, утвердження сучасних європейських стандартів якості життя.

Стратегія економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004–2015 роки, затверджена Указом Президента України «Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004–2015 роки» від 28.04.2004 року №493/2004. Розділ II «Стратегічні цілі та пріоритети».

ДЕРЖАВНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ

Мета державної політики щодо розвитку охорони здоров'я полягає у поліпшенні стану здоров'я населення на основі забезпечення доступності якісної медичної допомоги, створення правових, економічних та організаційних умов надання медичних послуг, переорієнтації державної служби охорони здоров'я на запобігання захворюванням, насамперед інфекційним, зниження ризиків, пов'язаних із забрудненням та шкідливим впливом довкілля, у т.ч. внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Стратегія економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки, затверджена Указом Президента України «Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки» від 28.04.2004 року №493/2004. Розділ XIII «Підвищення якості життя населення. Основні завдання демографічної політики». Ч. 13.6. «Реформування системи охорони здоров'я».

Суспільство і держава відповідальні перед сучасним і майбутніми поколіннями за рівень здоров'я і збереження генфонду народу України, забезпечують пріоритетність охорони здоров'я в діяльності держави, поліпшення умов праці, навчання, побуту і відпочинку населення, розв'язання екологічних проблем, вдосконалення медичної допомоги і запровадження здорового способу життя.

Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 року №2801-XII.

Критеріями досягнення поставленої мети можна визначити такі:

- зниження захворюваності на інфекційні хвороби на 50% до 2015 року;
- щорічне скорочення не менш як на 1% рівня захворюваності та смертності від туберкульозу. Зниження захворюваності на туберкульоз на 42% (до рівня східноєвропейських держав) до 2015 року;
- зменшення темпів поширення ВІЛ-інфекції/СНІДу на 13% до 2015 року.

Стратегія економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки, затверджена Указом Президента України «Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки» від 28.04.2004 року №493/2004. Розділ XIII «Підвищення якості життя населення. Основні завдання демографічної політики». Ч. 13.6. «Реформування системи охорони здоров'я».

СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ МІСЬКОЮ ОХОРОНОЮ ЗДОРОВ'Я М. ЄВПАТОРІЯ, АР КРИМ

Основними цілями системи охорони здоров'я є:

- збереження та покращення здоров'я населення;
- оптимальний розподіл ресурсів охорони здоров'я відповідно до потреб жителів територіальної громади, ліквідація нерівності в наданні медичних послуг;
- задоволення потреб населення у первинній лікувально-профілактичній допомозі та в її якості.

Основними завданнями стратегії управління міською охороною здоров'я м. Євпаторія, АР Крим є:

- створення механізмів ефективної міжсекторної взаємодії (органи місцевого самоврядування, громадськість, бізнес) для реалізації стратегічного плану м. Євпаторія та портфеля проектів, стратегічно важливих для розвитку міської охорони здоров'я;

- моніторинг реалізації стратегічного плану;
- впровадження програмно-цільового методу формування бюджету;
- розробка критеріїв пріоритетності фінансування бюджетних програм.

Програма	Первинна лікувально-профілактична допомога населенню всіх вікових груп
Мета програми	Надання доступної соціально прийнятної первинної лікувально-профілактичної допомоги як основної частини медико-санітарної допомоги населенню, що передбачає консультацію лікаря, просту діагностику та лікування основних найпоширеніших захворювань, травм та отруєнь, профілактичні заходи, направлення пацієнта для надання спеціалізованої та високоспеціалізованої допомоги.
Завдання програми	Протягом 2008–2010 років підвищити ефективність профілактики та на 5% підвищити рівень діагностування на ранніх стадіях соціально небезпечних хвороб (інфекційні, СНІД, туберкульоз) дорослого населення м. Євпаторія.
Показники виконання бюджетної програми	
Показники затрат	Чисельність медперсоналу, в т. ч.: – лікарі, осіб;
Показники продукту	Кількість ліжок, од. Дні роботи ліжка, днів. Кількість пролікованих хворих, осіб.
Показники ефективності	Кількість хворих на 1 лікарську посаду, осіб. Середня вартість 1 ліжка-дня, грн. Середня вартість лікування 1 випадку хвороб, грн.
Показники результату	Рівень діагностування соціально небезпечних хвороб (інфекційні, СНІД, туберкульоз) дорослого населення, на ранніх стадіях їх розвитку, %. Рівень захворюваності на соціально небезпечні хвороби, % Темпи поширення соціально небезпечних хвороб, %

На практиці менеджери та фахівці м. Євпаторія започаткували принципово нову схему ефективного управління, засновану на створенні системи Стратегічного планування, де вирішальною ланкою є програмно-цільовий бюджет. Використання його показників, дає можливість оцінити не лише результативність витрачених бюджетних коштів, а й правильність постановки стратегічних цілей, ступеню їх реалізації, а також, ефективність заходів, втілених у межах виконання стратегічного плану.

Зазначимо, що на 2009 рік для виконання завдань з реалізації стратегічних цілей передбачено 211,8 млн. грн. Зокрема, заплановано здійснення таких міських програм та заходів:

- розвиток промисловості в м. Євпаторія (план на рік складає 9,3 млн. грн.);
- забезпечення надання медичної допомоги (заплановано на рік 7,4 млн. грн.);
- підвищення ефективності роботи міського транспорту (план на рік складає 7,3 млн. грн.);

- розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури (план на рік складає 4,1 млн. грн.);
- розвиток та реформування житлово-комунального господарства (план на рік складає 625,9 тис. грн.);
- розвиток туризму в м. Євпаторія (заплановано на рік 64,2 тис. грн.);
- розвиток Всеукраїнського дитячого оздоровчого курортно-рекреаційного комплексу - курорту Євпаторія (план на рік складає 42,0 тис. грн.).

Два взаємопов'язаних документи – «Стратегічний план економічного та соціального розвитку м. Євпаторія на період до 2015 року» та «Програмно-цільовий бюджет м. Євпаторія» – виступають важливим засобом консолідації громади, формування дієвої та впливової громадської думки, об'єднання громадян навкруг найбільш актуальних та гострих проблем, пов'язаних у теперішнім та майбутнім територіальної громади.

Використання альтернативних джерел енергії як шлях до ефективного бюджетування: досвід Луганська

Стрімке зростання цін на газ, що має місце останніми роками, та перспективи подальшого їх підвищення вимагають переосмислення стратегії функціонування і розвитку багатьох секторів економіки.

В Україні історично склався та інерційно існує неприпустимо високий рівень залежності від зовнішніх джерел постачання природного газу, особливо з урахуванням монопольного характеру цієї залежності. Імпорт з Росії перевищує 75% загального споживання газу, водночас у Європі нормою є частка поставки з одного джерела на рівні 30%. Також, в Україні відсутній довгостроковий контракт на постачання газу, що зумовлює невизначеність стосовно вартості імпортованого природного газу навіть на найближчі два-три роки. З урахуванням цього і для пом'якшення цінового удару, що економіка країни може зазнати практично у будь-який момент, українцям бажано в найкоротші терміни радикально скоротити витрати природного газу і перейти на стабільніші енергосистеми. Тобто серед основних чинників такого переходу варто зазначити такі:

- середньоевропейський рівень цін на газ знаходиться в межах 220–350 дол. США за 1 тис. кубометрів для промислових споживачів і 500–600 дол. США для населення. І це далеко не межа;
- перехід до електроопалювання викличе інвестиційний приплив в розвиток вітчизняної електро-

постачальної інфраструктури, що важливо з погляду зростання внутрішньої економіки;

- електроенергія як енергоносіє здатна стати вагомим конкурентом газу на вітчизняному ринку теплопостачання.

Підвищення цін на природний газ починаючи з 2006 року, супроводжувалося швидким зростанням тарифів на виробництво, транспортування, постачання теплової енергії та послуги з централізованого опалення для організацій і установ бюджетної сфери в м. Луганськ. Це стало дуже важким тягарем для міського бюджету, який, на жаль, (як і багато інших місцевих бюджетів в Україні) не підкріплений достатньою дохідною базою.

Для розв'язання цієї проблеми рішенням сесії Луганської міської ради (від 30.01.2009 року № 47/5) була затверджена міська цільова програма «Альтернативне тепло в установах охорони здоров'я та закладах освіти міста Луганська на 2009–2013 роки». Головною метою цієї програми є досягнення економії бюджетних коштів за витратами на опалення закладів освіти та охорони здоров'я м. Луганськ шляхом реконструкції (заміни) опалювальних систем у бюджетних установах на автономне електричне опалення. Завдяки цьому, по-перше, поліпшиться якість систем теплопостачання, підвищиться ефективність використання опалювальних систем; по-друге, з'явиться можливість зекономити бюджетні

кошти. Прийняття такої програми стало вкрай важливим оскільки, тільки зазначені дві галузі потребують на оплату енергоносіїв близько 30 млн. грн. щорічно, а це більше ніж 8% міського бюджету.

Програмою запропоновано провести роботи з модернізації трансформаторних підстанцій, інвентаризацію мереж та обладнання, внутрішнє переоснащення приміщень, придбання та монтаж електрообладнання.

Затвердження та виконання цієї програми є виправданим та логічним і в геоекономічному ключі, і з позицій внутрішньовиробничих зв'язків. Адже в місті працює потужний електроапаратний завод, що випускає електричні системи обігріву. Використання продукції цього заводу як обладнання для опалювання бюджетних установ міська влада вважає найбільш перспективним напрямом економії бюджетних коштів.

Працюючи над програмою місцеві фахівці, справедливо зважили, що нерозумно витратити великі гроші винятково на газ, коли, наприклад, міська Щастівська електростанція функціонує не на повну потужність. А станція, в свою чергу, працює на вугіллі, що добувають місцеві луганські шахтарі. Тобто за допомогою таких програм посадовці та депутати міської ради прагнуть підтримати ще й своїх гірників, які також зараз переживають далеко не найкращі часи. Таким чином, вирішується одразу декілька пріоритетних завдань:

- розвиток внутрішнього ринку промислової продукції;
- розвиток внутрішнього ринку енергоносіїв;

- підвищення внутрішнього попиту на гірничошахтний видобуток;
- спрямування коштів місцевого бюджету на внутрішній міський ринок, залучення цих коштів до відновлювального економічного кругообігу;
- запровадження енергозберігаючих технологій у бюджетній сфері;
- економія бюджетних коштів.

Електроенергія як альтернативний вид енергоносія в нашій країні виробляється у надлишку, при цьому її використання для опалення, за розрахунками луганських економістів виходить набагато дешевшим, ніж газу, який зараз все дорожчає. Розрахунок економії коштів міського бюджету при переведенні на автономне електричне опалення закладів охорони здоров'я та навчальних закладів показав щомісячне заощадження 2,5 млн. грн., що дасть змогу досягти 30,4 млн. грн. щорічної економії коштів.

У межах цієї програми фахівцями також прораховано середній термін окупності витрат на переведення на автономне електричне опалення двох усереднених об'єктів – закладів освіти та охорони здоров'я. Цей термін становить, відповідно, 3,7 та 4,3 роки, що майже вдвоє менше за середні строки окупності таких заходів, наприклад, у Франції (8 років), Польщі (9–10 років).

Таким чином, стратегічною, далекоглядною ціллю цієї програми можна вважати відмову системи теплопостачання м. Луганськ від «голубого палива». Уже сьогодні ведуться роботи за програмою: як експеримент

в одній із луганських шкіл установлена електрична котельня установка.

Розглядаючи передумови прийняття програми, не можна не згадати про те, що ще три роки тому в Луганську була прийнята «Програма реформування та розвитку житлово-комунального господарства територіальної громади м. Луганська на 2007–2010 роки». Ця комплексна програма розроблена на основі відповідної загальнодержавної програми з урахуванням місцевих потреб та проблемних питань. У програмі виділено чотири напрями робіт. Це організація ефективного управління у сфері виробництва та надання житлово-комунальних послуг; поглиблення демонополізації ЖКГ, створення конкурентного середовища на ринку житлово-комунальних послуг; забезпечення беззбиткового функціонування підприємств житлово-комунального господарства; модернізація й технічне переоснащення ЖКГ.

Реалізація заходів з раціонального й ефективного використання енергоресурсів та запровадження енергозберігаючих технологій у м. Луганськ, видатки на які складають 6,2 млн. грн., дозволить вже на кінець 2010 року отримати економічний ефект, в обсязі 897,1 тис. грн., що складає щорічно близько 15% коштів, витрачених одночасно на виконання заходів. Таким чином, за збереження рівня ефективності термін окупності зазначених заходів становитиме майже 7 років.

Виконання завдань цієї комплексної програми дозволило б не тільки відбудувати теплове господарство, а й зробити його економічним за світовими стандар-

тами. У теперішній час виконано завдання програми в межах можливостей міського бюджету (оскільки сум співфінансування з державного бюджету місто не отримало). Міською владою на фінансування програми були залучені кошти міської позички, що дало змогу в попередньому році провести модернізацію та реконструкцію котельної «Сонячна» та реконструкцію вузлів обліку газового палива на інших міських котельних. За рахунок власних коштів міського бюджету фінансувався ремонт мереж теплопостачання та капітальний ремонт котельної БК ім. Леніна.

На що ж очікувати стосовно реалізації програм енергозбереження та процесу реформування всієї галузі житлово-комунального господарства у фінансово важкому 2009 році? Адже, грошей у міському бюджеті вистачає лише на захищені статті.

За рахунок коштів міського бюджету, затверджених на виконання програм поточного ремонту, та за умови більш-менш регулярних і повних платежів від населення, міська влада сподівається втримати житлово-комунальне господарство на тому рівні, на якому воно працювало в 2008 році, не втрачаючи темпи зростання показників енергозбереження – це приблизно 15% економії порівняно з показниками 2007 року.

У міському бюджеті на капітальний ремонт житла поки що передбачено лише 1,7 млн. грн. Планується, що за результатами півріччя фінансування цих програм буде збільшено. Виконання програми капітального ремонту в попередньому році починалося з контрольної

цифри 1,6 млн. грн., а за результатами року на виконання програми направлено 11,8 млн. грн. Є надія, що в поточному році ситуація зміниться на краще, звичайно, за умови покращання ситуації в країні.

Заслужовують на увагу й поточні заходи з енергозбереження, що окреслюються в багатьох місцевих нормативних актах. Так, лише одне рішення «Про міський бюджет м. Луганськ на 2009 рік» (від 30.01.2009 року № 47/3) містить декілька пунктів щодо заощадження коштів на енергоносії. Ось деякі з них:

1. Управлінню економіки Луганської міської ради за погодженням з відповідними головними розпорядниками коштів міського бюджету на 2009 рік встановити ліміти споживання енергоносіїв та води у фізичних обсягах по кожній бюджетній установі, виходячи з обсягів призначень, затверджених головним розпорядником бюджетних коштів у цьому рішенні.

2. Головним розпорядникам коштів міського бюджету забезпечити у повному обсязі проведення розрахунків за електричну енергію, теплову енергію, водопостачання, водовідведення, природний газ та послуги зв'язку, які споживаються бюджетними установами, не допускаючи будь-якої простроченої заборгованості з оплати вищезазначених товарів та послуг.

3. Головним розпорядникам коштів міського бюджету забезпечити укладання угод за кожним видом енергоносіїв у межах обґрунтованих лімітів споживання з урахуванням зменшення обсягів споживання енергоносіїв щонайменш як на 20%.

4. Керівникам бюджетних установ визначити працівників, відповідальних за дотримання режиму економії електроенергії у службових приміщеннях та містах загального користування, що знаходяться на балансі бюджетних установ, а також реалізацію енергозберігаючих заходів в цих установах.

До 2013 року міською цільовою програмою «Альтернативне тепло в закладах охорони здоров'я та освіти м. Луганська на 2009–2013 роки» заплановано повне переведення закладів освіти й охорони здоров'я на автономне електричне опалювання. Це передбачає проведення таких заходів:

- проведення інвентаризації існуючого стану електромереж та електрообладнання;
- приведення електромереж у відповідність до ЗНІП за технічними умовами;
- переобладнання трансформаторних підстанцій;
- підготовка внутрішніх мереж, за необхідності їх переоснащення;
- придбання та монтаж устаткування і необхідних комплектуючих.

Загальний обсяг ресурсів, запланованих для забезпечення виконання Програми, складатиме 30,0 млн. грн. З них кошти міського бюджету складатимуть 12,5 млн. грн., Державного бюджету України – 12,5 млн. грн., інші ресурси – 5,0 млн. грн.

Економія бюджетних коштів при переході на альтернативне тепло за цей період складатиме понад 2,8 млн. грн.

Досвід впровадження енергоменеджменту у будівлях бюджетних установ м. Львів

У теперішній час питання енергетичної незалежності міста та економії енергоресурсів є одними з пріоритетних напрямів політики будь-якої міської влади. Коли міський бюджет є недостатнім для розвитку міста, потрібно шукати шляхи не лише його наповнення, а й оптимізації витрат. У цьому контексті питання раціонального використання енергоресурсів, вжиття ефективних управлінських заходів, що не потребують капітальних витрат, накопичення первинної інформації та моніторингу раціонального використання енергії стають актуальними як ніколи. Саме тут м. Львів має унікальний досвід.

Так, у грудні 2006 року розпорядженням міського голови запроваджено систему енергетичного менеджменту у м. Львів. Для організації обліку споживання енергоресурсів до системи енергоменеджменту залучено управління освіти, охорони здоров'я, культури та туризму, молоді, сім'ї та спорту, а також адміністративні будівлі. Зазначеним управлінням підпорядковано 499 будівель.

З метою управління енерговикористанням у бюджетній сфері в 2007 році впроваджено комп'ютеризовану систему енергоменеджменту, що дозволяє ефективно акумулювати інформацію на місцях у процесі моніторингу споживання енергії, якості енергетичних послуг і факторів, які суттєво впливають на процес надання цих послуг. Під час

реалізації проекту зі створення комп'ютеризованої системи енергоменеджменту у бюджетній сфері запроваджено вертикаль управління цим процесом (установа – галузевий підрозділ – виконавчий комітет). Із працівників господарських служб бюджетних установ сформовано кадрову основу, що нараховує 324 особи, на яких покладено обов'язки здійснення енергомоніторингу. Проведено навчання учасників системи моніторингу споживання енергоресурсів щодо організації обліку за єдиною програмою.

З метою підвищення обізнаності та компетенції працівників і відвідувачів бюджетних будівель у питаннях раціонального використання енергоресурсів департаментом економіки Львівської міської ради виготовлено та розміщено у приміщеннях плакати європейської кампанії «Display» для бюджетних будівель.

Вказані плакати виконують роль енергетичного сертифіката будівлі, зокрема:

- дозволяють оцінювати обсяги використання енергії та води, викиди вуглекислого газу для кожної з будівель на підставі річних даних із рахунків на оплату комунальних послуг;
- дають змогу класифікувати будинки по семи-ступеневій шкалі енерговикористання у будівлях (від класу А – енергоресурси використовуються найбільш ефективно до класу G – енергоресурси використовуються найменш ефективно);

- надаються рекомендації щодо ефективного використання енергоресурсів у бюджетних будівлях;

- уможливляють щорічне порівняння параметрів використання енергії, води та викидів вуглекислого газу у бюджетних будівлях і відстежувати зміну відповідних характеристик.

Місто Львів бере активну участь у європейській освітній кампанії «Display» (лише два міста України, а саме Львів та Івано-Франківськ долучені до європейської кампанії «Display»), у рамках якої в 2008 році проходив загальноєвропейський конкурс з популяризації енергетичної сертифікації будівель.

Серед 369 міст Європи, які є учасниками кампанії «Display», по результатам проведеного конкурсу «У напрямку до класу A» Львів посів III місце.

Впровадження моніторингу споживання енергоресурсів у бюджетних установах без додаткових затрат бюджетних коштів, дало таку економію:

Галузь, управління	Споживання у 2006 році	Споживання у 2007 році	Споживання у 2008 році	Зміна споживання 2008/2006, %	Зміна споживання 2008/2007, %
Газ (тис. м³)					
Освіта	3 044,25	2 870,19	2 683,56	-11,85	-6,50
Охорона здоров'я	1 282,94	1 244,84	1 141,48	-11,03	-8,30
Культура і туризм	306,99	285,02	306,53	-0,15	7,55
Молодь, сім'я та спорт	18,78	12,08	5,27	-71,94	-56,37
Разом	4 652,96	4 412,13	4 136,84	-11,09	-6,24
Теплоенергія (Гкал)					
Освіта	73 743	69 895	64 824	-12,09	-7,26
Охорона здоров'я	23 721	21 860	21 621	-8,85	-1,09
Культура і туризм	2389	2315	1958	-18,04	-15,42
Молодь, сім'я та спорт	376	302	161	-57,18	-46,69
Адмінбудівлі	3597	3270	3133	-12,90	-4,19
Разом	103 826	97 642	91 697	-11,68	-6,09

Одночасно спостерігається збільшення використання електроенергії, що пов'язано з введенням в дію обладнання, яке працює на електроенергії, наприклад,

по лікарні швидкої медичної допомоги – придбання нового медичного обладнання привело до збільшення споживання електроенергії по цій установі на 20,2%.

Електроенергія (тис. кВт. год)					
Освіта	9 184,74	8 972,39	9 098,32	-0,94	1,40
Охорона здоров'я	5 699,04	6 146,48	6 433,90	12,89	4,68
Культура і туризм	532,44	553,62	664,65	24,83	20,06
Молодь, сім'я та спорт	59,44	42,32	55,57	-6,51	31,31
Адмінбудівлі	902,67	998,99	1 101,1	21,98	10,22
Разом	16 378,33	16 713,80	17 353,54	5,95	3,83

Після проведеного аналізу за результатами споживання у 2008 році визначено економію щодо встановленого ліміту. Загалом за всіма бюджетними будівлями економія склала 2,6 млн. грн. (у 2007 році – 2,4 млн. грн.). Зокрема бюджетні будівлі управління освіти досягли економії в розмірі 1,2 млн. грн. Ці кошти будуть передбачені у кошторисах закладів освіти на 2009 рік для розвитку матеріально-технічної бази.

В управлінні охорони здоров'я також зекономлено коштів на суму 1,2 млн. грн.; указана сума передбачена на поточні ремонти, а саме на ремонти сантехнічного та медичного обладнання, а також на придбання канцелярських товарів. В управлінні культури досягнуто економію в розмірі 102,0 тис. грн. Ці кошти заплановано на закупівлю меблів, музичних інструментів, а також на канцелярські та господарські товари.

Галузь	Економія, грн.
Освіта	1 228 706 кошти передбачені для розвиток матеріально-технічної бази
Охорона здоров'я	1 175 265 кошти передбачені на поточні ремонти (сантехнічного та медичного обладнання), канцтовари
Культура і туризм	102 351 кошти передбачені на закупівлю меблів, музичних інструментів, канцелярських та господарських товарів
Молодь, сім'я та спорт	33 647 використання коштів не заплановано
Разом	2 539 969

Такий моніторинг здійснюється по кожній бюджетній установі з використанням програмного забезпечення «Енергоплан».

Аналогічна система моніторингу з 1 січня 2009 року введена на кожному комунальному підприємстві, що

обслуговує житловий фонд. Щомісячно проводиться інформування мешканців міста про спожиті ними енергоресурси в розрахунку на 1 кв. м. Наприклад:

Визначення споживання енергоресурсів житловими будинками ЛКП

Визначення споживання енергоресурсів житловими будинками ЛКП «Під Голоском - 410»
пр. В. Чорновола буд. 95

№ квар-тири	Сума нарахувань за місяць										За-гальна площа	Загаль-на сума нараху-вань за місяць	Вартість спожитих енергоре-сурсів на 1 м. ² площі
	Споживання холодної води та водо-відведення гарячої		Споживання гарячої води		Споживання теплової енергії			Утримання будин-ку та прибудинко-вої території					
					Теплова енергія	Теплове наванта-ження	Всього						
								Тариф	Вартість				
	м. ³	грн.	м. ³	грн.	Гкал	грн.	грн.	грн.	грн./м. ²	грн.	м. ²	грн.	грн./м. ²
.....													
151	5,23	19,44	4	68,96	0,6520	103,58	56,42	160,01	1,3879	66,06	47,60	314,47	6,61
152	8,31	30,90	1	17,24	0,8221	130,59	71,14	201,73	1,3879	89,38	64,40	339,25	5,27
153	23,31	86,72	15,73	271,23	0,8965	142,43	77,58	220,00	1,3874	92,01	66,30	669,96	10,10
154	9,84	36,60	6	103,44	0,6591	104,70	57,03	161,73	1,3879	66,62	18,00	368,39	7,67
.....													
Всього (по будин-ку)													

Примітка:

- тариф на холодне водопостачання та водовідведення:
- тариф на теплову енергію:
- тариф на гаряче водопостачання:
- тариф на приєднане теплове навантаження:

- Львівтеплоенерго: 3,72 грн./м.³;
- Львівтеплоенерго: 158,86 грн./Гкал;
- Львівтеплоенерго: 143,96 грн./Гкал;
- Львівтеплоенерго: 17,24 грн./м.³;
- Львівтеплоенерго: 15,85 грн./м.³;
- Львівтеплоенерго: 1,216 грн./м.²;
- Львівтеплоенерго: 1,443 грн./м.²;

Львів виступає засновником всеукраїнського добровільного об'єднання органів місцевого самоврядування «Енергоефективні міста України». 11 лютого 2009 року на урочистій церемонії, що відбулася в Європарламенті (Брюссель) Львів долучився до 369 міст з 27 країн Європи, що офіційно підтримали масштабну ініціативу Єврокомісії з розробки та впровадження у містах 10-річних планів скорочення споживання енергоресурсів не менше ніж на 20% від існуючого рівня з застосуванням відновлювальних джерел енергії.

З початку 2009 року у місті реалізується проект «Розробка та впровадження заходів з енергозбереження в житлово-комунальному господарстві м. Львова». Проект передбачає розробку ефективних та економічно обґрунтованих заходів з енергозбереження для житлових і бюджетних будівель міста. Бюджет проекту становить 1 млн. грн. (з них 80% (797,0 тис. грн.) складає фонд Конкурсу і 20% (203,0 тис. грн.) частка міського бюджету).

Мета проекту – зменшення енергоспоживання в житлово-комунальному господарстві Львова, переведення його на енергозберігаючий та енергоефективний шлях розвитку та підвищення якості енергетичних послуг.

У результаті проведення енергоефективних заходів у січні – травні 2009 року було зекономлено 438,6 тис. грн., що було використано за галузями на такі заходи:

Освіта – для освітніх закладів було придбано стільці, шкільні дошки, бойлер, матраци та інше обладнання, канцтовари; здійснено ремонт огорожі та приміщень (загальна сума – 15,1 тис. грн.).

Охорона здоров'я – на зекономлені кошти було здійснено поточний ремонт будівель, технічне обслуговування та ремонт обладнання (витрати склали 418,7 тис. грн.).

Культура і туризм – було придбано господарських та канцелярських товарів на суму 4,7 тис. грн.

Новації в системі освіти м. Стрий, Львівська область

В Україні спостерігається поступове зростання народжуваності, тому постає проблема забезпечення роботи дитячих дошкільних установ, потужність яких наразі не дозволяє забезпечити попит.

У м. Стрий проживає 12145 дітей дошкільного та шкільного віку, що становить приблизно 20% від загальної кількості населення. Загальна кількість навчальних закладів, які підпорядковані (або чия діяльність координується) міському відділу освіти, становить 32, у тому числі 12 дошкільних навчальних закладів, які відвідують 1739 дітей.

Разом з тим, частка дітей які відвідують дошкільні заклади надзвичайно низька – 50–60%, тобто половина дошкільнят фактично не відвідують дитячі садочки, а оскільки Законом України «Про дошкільну освіту» передбачено, що батьки оплачують фактичне відвідування дитиною закладу, то на таку ситуацію вплинути міській владі дуже складно.

Місто складає бюджет у двох форматах: традиційному і програмно-цільовому, при цьому саме показники програмно-цільового бюджету відобразили картину з дошкільними установами. Після розгляду на депутатських комісіях міської Програми «Загальна дошкільна освіта», було прийнято таке рішення сесії: якщо дитина не відвідує дошкільний заклад без поважних причин більше трьох днів, то батьків попереджують, а якщо така ситуація продовжується, то дитина змушена залишити дошкільний заклад. Такі заходи привели до покращення відвідування дітьми дошкільних закладів і зменшення черги. За 1 квартал 2009 року частка відвідування дошкільнятами дитячих закладів склала 62,4%. Збільшилися надходження плати від батьків, покращилися умови перебування дітей у дошкільних закладах.

Досвід та практичні результати запровадження ПЦМ бюджетування в м. Житомир

Запровадження окремих елементів ПЦМ розпочалося на рівні бюджету м. Житомира, з 2006 року. Протягом 2006–2008 років під час затвердженні традиційного функціонального бюджету рішенням сесії одночасно приймався бюджет, складений за програмно-цільовим методом. Але практичні результати були отримані лише у 2008 році. Наприкінці 2007 року були розроблені та прийняті рішенням сесії програми за всіма напрямками видатків (у тому числі щодо житлово-комунальної галузі), що дало можливість при формуванні бюджету на 2008 рік визначити пріоритетні програми для кожної галузі в межах визначених призначень. Так на житлово-комунальне господарство у 2008 році спрямовано коштів міського бюджету майже удвічі більше, ніж у 2006 році, коли кошти на галузь виділялися за остаточним принципом.

За рахунок раціонального планування міського бюджету на основі ПЦМ значні кошти виділено на впровадження енергоефективних заходів у м. Житомир. Рішенням сесії міськвиконкому затверджена «Програма медичного забезпечення жителів м. Житомира на 2009–2011 роки», яка, зокрема, включає в себе проект **«Впровадження енергозберігаючих технологій в закладах охорони здоров'я»**.

Метою проекту є:

- скорочення споживання енергоресурсів закладами охорони здоров'я за умов дотримання

санітарно-гігієнічних норм і підвищення рівня комфорту в будівлях закладів;

- раціональне використання та економне витрачання паливно-енергетичних ресурсів;
- упровадження енергоефективних технологій та обладнання.

Очікувані результати від впровадження проекту:

- покращання умов перебування хворих у лікувальних закладах;
- скорочення витрат бюджетних коштів на споживання енергетичних ресурсів;
- зменшення споживання теплової енергії закладами охорони здоров'я на 30% щодо базового 2008 року;
- зменшення споживання електричної енергії закладами охорони здоров'я на 40% щодо базового 2008 року;
- зменшення споживання холодної води закладами охорони здоров'я на 5% щодо базового 2008 року;
- покращання матеріально-технічної бази та інженерних мереж будівель закладів охорони здоров'я;
- ефективна експлуатація енергоспоживаючого обладнання в закладах охорони здоров'я;
- підвищення рівня обізнаності працівників установ охорони здоров'я щодо питань енергоефективності.

Загальна сума витрат на проект складає 8,7 млн. грн., обсяг видатків на 2009 рік – 2,2 млн. грн.

Інші заходи, спрямовані на розвиток галузі «охорона здоров'я»

Поряд із виконанням стратегічних заходів, спрямованих на досягнення пріоритетної мети розвитку галузі, що стосується зміцнення здоров'я жителів міста, неможливо залишити поза увагою вирішення певних питань щодо створення безпечних, комфортних умов перебування у лікувально-профілактичних закладах хворих та медичних працівників, створення сучасної системи інформаційного забезпечення діяльності медичних закладів, а саме:

- дотримання санітарно-гігієнічних вимог у лікувально-профілактичних закладах (проведення реконструкції тепло-, водомереж, будівель установ; будівництво автономних джерел енергоживлення для забезпечення безперебійної роботи хірургічних та реанімаційних відділень лікарень, станції швидкої і невідкладної допомоги);
- впровадження енергозберігаючих технологій;
- здійснення заходів пожежної безпеки;
- комп'ютеризація лікувально-профілактичних закладів.

Загальний обсяг коштів, передбачений на досягнення поставлених цілей, складає на 2009–2011 роки 65,9 млн. грн.

Інші результати:

- у галузі ЖКГ проведена масштабна робота з підготовки котелень, переобладнання центральних теплових пунктів міста (ЦТП) під котельні з використанням сучасного енергоефективного обладнання, капремонт тепло-, водо-, каналізаційних, внутрішньобудинкових та зовнішніх мереж, підготовки об'єктів благоустрою до зимового періоду, інше;
- у сфері охорони здоров'я проведена робота з подальшого розвитку первинної ланки медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини, для медичних об'єктів закуплено сучасне медичне обладнання, проведено ремонт приміщень та покрівель;
- покращено матеріально-технічну базу закладів освіти, на що використано 640,0 тис. грн. За ці кошти придбано сучасне обладнання для шкіл міста, проведено капремонт будівель закладів освіти, встановлено теплові лічильники, матеріально підтримано обдаровану молодь та вчителів.

Досвід ефективної співпраці місцевої влади та територіальної громади в м. Новоград-Волинський, Житомирська область

Для м. Новоград-Волинський питання раціонального використання енергетичних ресурсів давно стало ключовими. Від вартості, кількості та якості спожитих енергоресурсів значною мірою залежить добробут мешканців міста. Запровадження енергозберігаючих технологій є основним чинником сталого енергозабезпечення та зменшення вартості енергоносіїв на одиницю продукції.

З позицій місцевої влади політика енергозбереження повинна охоплювати усі сфери життєдіяльності міста і для цього вживати комплекс цілеспрямованих заходів, що є доцільними за тих чи інших умов.

Згідно з розпорядженням міського голови від 05.02.2009 року №35(о) у місті створено робочу групу з питань енергозбереження та енергоефективності, на яку покладено завдання відпрацювати Концепцію з енергозбереження та енергоефективності м. Новоград-Волинський (прийнята рішенням міської ради від 04.03.2009 року № 457) як першооснову для розробки в подальшому програми енергозбереження міста.

Велика увага в місті приділяється розвитку такої важливої галузі, як житлово-комунальне господарство. ЖКГ – складний комплекс, що забезпечує утримання та функціонування житлового фонду міста, надає послуги населенню та іншим споживачам

з водо-, газо-, тепло- і електропостачання. Послуги галузі характеризуються високою енергоємністю, що в умовах енергетичної кризи висуває на перше місце проблеми енергозбереження. У місті здійснено подальше реформування сфери ЖКГ при цьому першочергову увагу приділено заміні застарілого технологічного обладнання і запровадженню енергозберігаючих технологій. На виконання різних програм ЖКГ витрачено 11,5 млн. грн. з міського та державного бюджетів. Зважаючи на обмеженість міського бюджету, додатковим ресурсом стали державні субвенції та залучені грантові кошти в галузь.

Завдяки ефективній співпраці місцевої влади і територіальної громади, зокрема при плануванні та виконанні бюджету міста, вдалося досягти значних позитивних результатів. Так, влада і громада активно співпрацюють з вітчизняними та міжнародними агентствами. Новоград-Волинський за показниками розвитку відібрано компанією GTZ у числі п'яти міст України, для впровадження проекту «Енергоефективність в будівлях», що передбачає заощадження енергоносіїв шляхом утеплення житлових і службових приміщень.

Основні результати:

- у місті створено та успішно діє 25 об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ),

- в які входять понад 200 житлових багатоквартирних будинків; створено комунальне підприємство «Новоград-Волинськжитлосервіс»;
- на виконання Державної програми з енергозабезпечення у результаті раціонального використання 3,3 млн. грн., здійснено реконструкцію мереж тепло- і водопостачання, відкрито першу в місті автоматизовану котельню, реконструйовано 1664 м.п. теплотрас, встановлено 6 нових насосів у старій котельні, тощо;
 - на виконання програми «Околиці міста» проведено інвентаризацію, капітальний ремонт та модернізацію усіх доріг міста, розроблено проекти

- будівництва нових вулиць, відновлено освітлення трьох житлових районів міста;
- забезпечено стабільне та якісне водопостачання міста;
 - вирішено проблеми утилізації відходів шляхом рекультивації старого сміттєзвалища, ліквідації 30-ти стихійних сміттєзвалищ;
 - розроблено та затверджено сесією міськради «Програму охорони навколишнього природного середовища на 2008–2012 роки»;
 - проведено підвищення поінформованості населення щодо проблем енергозбереження.

Фінансування:

Фінансування заходів з енергозбереження у 2008 році за рахунок бюджету розвитку м. Новоград-Волинський

Назва об'єкта	Сума (тис. грн.)
Реконструкція дахів будівель дошкільних навчальних закладів № 2, 6, 8	290,2
Реконструкція системи водопроводу та каналізації загальноосвітнього навчально-виховного об'єднання (Гімназія ДНЗ)	91,6
Реконструкція мереж тепловодопостачання і каналізації дошкільних навчальних закладів № 14, 16	65,9
Капітальний ремонт дахів ЗОШ № 3, 5	68,2
Капітальний ремонт даху лікувального корпусу міськрай ТМО	30,0
Реконструкція систем теплопостачання ЗОШ № 4, 6	49,6
Капітальний ремонт системи опалення адміністративного будинку по вул. І.Франка, 3	2,7
Реконструкція теплових мереж з пінополіуретановою ізоляцією (співфінансування)	206,3

Назва об'єкта	Сума (тис. грн.)
Реконструкція котельні по вул. Пушкіна, 44 (співфінансування)	174,2
Реконструкція водогінної системи Палацу культури	4,9
Реконструкція вікон міського Палацу культури	32,7
Разом	1 016,3

**Фінансування заходів з енергозбереження у 2008 році
за субвенції з державного бюджету**

Назва об'єкта	Сума (тис. грн.)
Реконструкція теплових мереж з пінополіуретановою ізоляцією	798,9
Реконструкція котельні по вул. Пушкіна, 44	734,8
Разом	1 533,7

**Фінансування заходів з енергозбереження у 2008 році
за субвенції з обласного бюджету**

Назва об'єкта	Сума (тис. грн.)
Газифікація ДНЗ № 9	230,0
Усього за рахунок різних джерел	2 780,0

Плани на 2009 рік:

У 2009 році за рахунок різних джерел фінансуватимуться заходи з енергозбереження в м. Новоград-

Волинський (загальна сума складає 1,6 млн. грн.), зокрема:

Назва об'єкта	Сума (тис. грн.)
Заміна вікон будівлі ЗОШ № 6	180,0
Капітальний ремонт дахів старого корпусу ЗОШ № 7, даху спортзалу ЗОШ № 4, ЗОШ № 5, ДНЗ № 9	399,0
Реконструкція даху та фасаду відділення відновлювального лікування	82,3
Проект переможців конкурсу проектів та програм розвитку місцевого самоврядування 2008 року «Поліпшення системи питної води в місті шляхом впровадження сучасних технологій очистки та енергозбереження на підприємстві ВУВКГ»	455,0
Співфінансування програми розвитку місцевого самоврядування 2008 року	225,3
Виготовлення проектно-кошторисної документації станції очистки води	200,0
Пайова участь у будівництві водопровідних та каналізаційних мереж (вул. Червоноармійська, Житомирське шосе)	21,0
Всього за рахунок різних джерел	1 562,6

Вирішення місцевих пріоритетів за рахунок ефективного управління бюджетом: досвід м. Коростень, Житомирська область

Згідно з «Програмою реформування житлово-комунального господарства м. Коростеня на 2003–2008 роки» та «Програми енергозбереження Житомирської області на 2007–2010 роки» на міських підприємствах житлово-комунального господарства реалізовано численні енергозберігаючі заходи за напрямками:

- *реконструкція та модернізації об'єктів теплопостачання*
(проведено заміну 6500 м.п. теплових мереж, здійснено переоснащення та модернізацію міських котелень – встановлено газові коректори на вузлах обліку газу на 21-й котельні, проведено заміну 10-ти котлів на 5-ти котельнях та ін.);
- *забезпечення належного рівня водопостачання та водовідведення*
(замінено 1442 м.п. аварійних ділянок водопровідних мереж, здійснено капітальний ремонт очисних споруд водопроводу та фільтрувальної станції очисних споруд водопроводу);
- *капремонт та реконструкція житлового фонду*
(замінено внутрішньобудинкові системи теплопостачання, здійснено капремонт житлових будинків з утепленням фасадів, реконструйовано прибудинкові системи теплопостачання, встановлено численні теплові лічильники в житло-

вих будинках. Усі ці нововведення покращили теплозабезпечення житлових будинків, дали можливість споживачам сплачувати за фактично спожиті послуги, а підприємству – заощаджувати енергоносії та контролювати процес надходження теплоносія, його параметри для кожного будинку;

- *діяльність у сфері благоустрою:*
(проведено автоматизацію включення зовнішнього освітлення, заміну застарілих приладів освітлення, реконструкцію мереж вуличного освітлення тощо. Реалізовано програму «Роздільний збір твердих побутових відходів» – за рахунок міського бюджету закуплено та встановлено 96 контейнерів на загальну суму 400,0 тис. грн.).

У 2009 році робота міста за напрямками енергозбереження, освіти та охорони здоров'я ведеться відповідно до «Програми соціально-економічного розвитку міста Коростеня на 2009 рік», затвердженої рішенням 29 сесії V скликання від 13 січня 2009 року. Розглянемо детальніше зазначені напрями.

1. Енергетичні ресурси та енергозбереження.

У теперішній час в регіоні діє Програма енергозбереження Житомирської області, розрахована

до 2010 року. У рамках цієї програми щороку підприємствами й організаціями міста розробляється план енергозберігаючих заходів.

Основними проблемами впровадження енергозберігаючих технологій є:

- обмежені фінансові ресурси (власні кошти) підприємств;
- відсутність достатньої фінансової підтримки з боку держави;

- наявність державної монополії на ринку постачальників енергоносіїв.

Пріоритетними завданнями є впровадження новітніх енергозберігаючих технологій, застосування альтернативних джерел енергоносіїв та здешевлення тарифів на енергоносії для населення й установ міста, які мають наступні характеристики:

Назва показника	2007 рік	2008 рік	2009 рік (план)	2009 у % до 2008
Водопостачання				
Відпущено води, тис. м ³	2313,2	2300,0	2350,0	102,0
Прийнято стоків, тис. м ³	2440,8	2450,0	2500,0	102,0
Тариф на воду, грн.				
– для населення	1,28	2,26	2,71	119,9
– для підприємств	2,50	2,67	3,22	120,6
Тариф на стоки, грн.				
– для населення	1,62	2,07	2,50	120,8
– для підприємств	1,94	2,48	2,99	120,6
Рівень оплати за спожиті послуги, %	101,1	95,0	95,0	x
Теплопостачання				
Відпущено теплової енергії, тис.гкал	122,23	128,25	129,0	100,6
Тариф на опалення, грн./гкал				
для населення	175,74	175,74	234,05	133,2
для підприємства	249,29	249,29	334,49	134,2

Назва показника	2007 рік	2008 рік	2009 рік (план)	2009 у % до 2008
Теплопостачання				
для установ і організацій міського бюджету	248,12	248,12	327,7	132,1
для установ і організацій державного бюджету	248,12	248,12	327,7	132,1
Заборгованість за спожиту теплову енергію, %	6,6	5,0	5,0	x
Сплачено за спожиту теплову енергію, тис. грн.	2935,0	5031,2	5500,0	109,3
Рівень оплати, %	99,5	95,0	95,0	x

У 2009 році КП «Теплозабезпечення» планує реалізувати заходи по встановленню котлів на альтернативному виді палива та зменшити втрати в теплових мережах. КП «Водоканал» на 2009 рік планує ряд заходів по реконструкції обладнання та устаткування. Кошторисна вартість зазначених робіт становитиме 1,7 млн. грн., вони будуть фінансуватися за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів. На 2009 рік Коростенським РЕМ заплановано капітально відремонтувати трансформаторні підстанції.

2. Охорона здоров'я населення

Проблеми, що впливають на розвиток галузі:

- високий рівень загальної захворюваності населення, в т. ч. дітей;
- складна епідеміологічна ситуація щодо туберкульозу;
- поширення ВІЛ-інфекції/СНІДу;
- недостатнє фінансування галузі охорони здоров'я, в т. ч. державних програм;

- відсутність фінансування продовження будівництва хірургічного корпусу на 180 ліжок та недостатнє фінансування на проведення капітальних і поточних ремонтів, закупівлі рентгенообладнання.

Пріоритетні завдання на 2009 рік:

- проведення реорганізації медичних закладів міста за принципом єдиного медичного простору (відпрацьовані всі моменти надання ургентної та планової медичної допомоги населенню м. Коростеня і Коростенського району структурними підрозділами ЦМЛ та відділкової лікарні);
- продовження будівництва хірургічного комплексу на 180 ліжок ЦМЛ;
- здійснення заходів щодо забезпечення медичних закладів міста сучасною медичною апаратурою та обладнанням з урахуванням специфіки обстеження та необхідності нагляду за постраждалими від аварії на ЧАЕС.

- продовження залучення жителів міста до участі в діяльності благодійної організації «Лікарняна каса Житомирської області», з метою поліпшення медичного обслуговування населення в умовах обмеженого фінансування, отримання додаткових позабюджетних коштів для лікування хворих.

3. Освіта та наука

У місті 7633 учні навчаються в 13 загальноосвітніх навчальних закладах, з яких одна – міська гімназія, НВК № 12, 12 загальноосвітніх шкіл I–III ступенів. Першу ланку освіти міста представляють 23 дошкільні навчальні заклади.

Проблемні питання:

- необхідно продовжити роботу з оновлення навчально-матеріальної бази, завершити комп'ютеризацію шкіл;
- потребує поліпшення робота з оновлення змісту навчально-виховного процесу;
- малоефективною є робота в окремих школах щодо запровадження інтерактивних технологій у навчально-виховний процес, робота з обдарованими дітьми;
- недостатньо працюють дошкільні заклади в частині охоплення дітей п'ятирічного віку дошкільним вихованням.

На 2009 рік у галузі освіти планується:

- вивчити питання щодо розширення в місті спеціалізованих навчальних закладів з урахуванням кадрових потреб промислового комплексу;
- забезпечити загальноосвітні навчальні заклади сучасними засобами навчання, комп'ютерною технікою, телекомунікаційними засобами виходу до Інтернету;
- створити умови для організованого переходу учнів 8-х класів до навчально-виховного процесу нового змісту та структури;
- організувати роботу центру розвитку дитини на базі ДНЗ № 4;
- провести ремонт закладів освіти на 300 тис. грн.

У галузі освіти в 2009 році будуть реалізовуватися такі програми: «Програма переоснащення матеріально-технічного забезпечення навчального процесу в освітніх закладах м. Коростень», «Вчитель», «Розвиток дошкільної освіти м. Коростень на 2002–2012 роки», «Розвиток і функціонування української мови на 2004–2010 роки», «Програма впровадження профільного навчання в навчальних закладах м. Коростень на 2007–2010 роки».

Автономна Республіка Крим

Бахчисарайський район

Советський район

Сімферополь

Алушта

Джанкой

Січень

п	в	с	ч	п	с	н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Лютий

п	в	с	ч	п	с	н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Березень

п	в	с	ч	п	с	н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Квітень

п	в	с	ч	п	с	н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Травень

п	в	с	ч	п	с	н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Червень

п	в	с	ч	п	с	н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Липень

п	в	с	ч	п	с	н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Серпень

п	в	с	ч	п	с	н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Вересень

п	в	с	ч	п	с	н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Жовтень

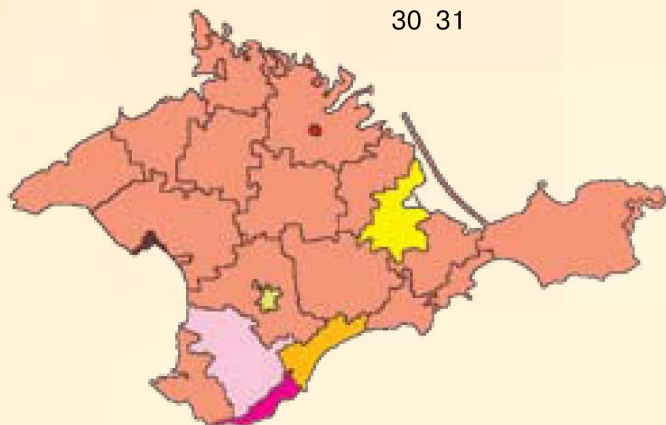
п	в	с	ч	п	с	н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Листопад

п	в	с	ч	п	с	н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Грудень

п	в	с	ч	п	с	н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Євпаторія

Ялта

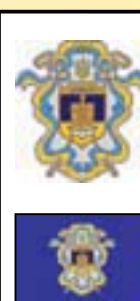
Луганськ

Ровеньки

Алчевськ

2010

Львівська область

Стрийський район

Жидачівський район

Львів

Дрогобич

Стрий

Червоноград

Січень

п	в	с	ч	п	с	н
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Лютий

п	в	с	ч	п	с	н
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28						

Березень

п	в	с	ч	п	с	н
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Квітень

п	в	с	ч	п	с	н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

Травень

п	в	с	ч	п	с	н
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Червень

п	в	с	ч	п	с	н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

Липень

п	в	с	ч	п	с	н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Серпень

п	в	с	ч	п	с	н
						1
2	3	4	5	6	7	
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Вересень

п	в	с	ч	п	с	н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

Жовтень

п	в	с	ч	п	с	н
				1	2	
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Листопад

п	в	с	ч	п	с	н
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Грудень

п	в	с	ч	п	с	н
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Моршин

Житомирська область

Житомирський район

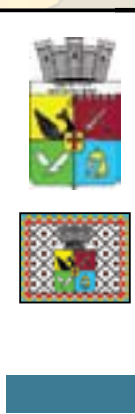
Овруцький район

Житомир

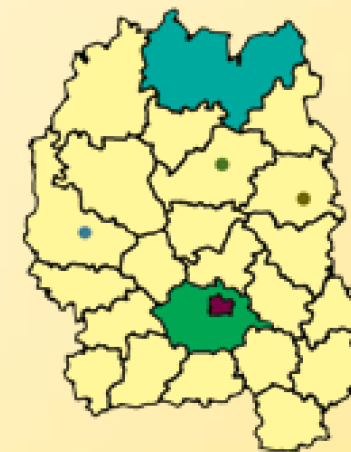
Новоград-Волинський

Коростень

Малин

2011

**АДРЕСА: ВУЛ. ЯРОСЛАВІВ ВАЛ 14-Г,
1 ПОВЕРХ, ОФІС 54, М. КИЇВ,
01034, УКРАЇНА**

**ТЕЛ.: (044) 353-58-68, 235-32-31, 279-50-89
ФАКС: (044) 279-51-82**

**Е-MAIL: INFORM@IBSER.ORG.UA
САЙТ: WWW.IBSER.ORG.UA**

** IBSED ІНСТИТУТ БЮДЖЕТУ ТА
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

